

CONSCIÈNCIA
D'ARA
I la setmana que ve:
La indiferència com
a camí espiritual

Estils

¿El sufisme és l'islam 'bo'?

Creixen les veus que alerten sobre la falsa divisió entre un islam moderat i un islam radical

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

Bons i dolents. Sense matisos, obviant tota complexitat, ignorant que viure és assumir que som diversos, tant social com individual. Tot i això, tendim a buscar bons i dolents, uniformes i immutables. Sabem que l'islam, des de l'11-S, està en el punt de mira, un islam que resisteix a ser classificat com a bloc homogeni i que, precisament per això, continua rebent tot tipus de classificacions per poder ser entès. Des de fora i des de dins, és a dir, també molts musulmans participen en aquesta fal·lera actual per etiquetar-se, definir-se, diferenciar-se.

En els últims anys, i fruit d'un context sociopolític complicat, està prenent força la idea d'un islam moderat oposat a un islam radical. El bo i el dolent, com sempre, són personatges de ficció que ens serveixen per crear les nostres pròpies fantasies. Però les categories de *bo i dolent* –o, en el llenguatge políticament correcte, *moderat i radical*– són contextuais i temporals, no essències que impregnen l'individu des del seu naixement a la seva mort. Hi ha, malgrat això, el desig d'essencialitzar l'altre, i fins i tot d'essencialitzar-se un mateix. Essencialitzar com a fugida del temps, dels contextos, de l'experiència, dels canvis inesperats i dels processos vitals. Només gràcies a essencialitzar els altres o a un mateix, és a dir, a fer-se immutable, es pot somiar en sortir de la història i, qui sap, acaronar la immortalitat.

Fluïdesa de categories

Deixant al marge les fantasies, les etiquetes no poden congelar-se. ¿Un islam moderat davant d'un islam radical com els dos únics islams possibles i enfrontats? Potser això ens facilitarà l'anàlisi i ens permetrà elaborar discursos coherents –una de les raons per les quals aquestes etiquetes tenen tant d'èxit–, però al mateix temps continuarem donant per vàlides i oposant dues categories més que discutibles.

A poc a poc van apareixent veus que denuncien aquesta instrumentalització. Malauradament, no són gaires i sorgeixen sovint des de l'àmbit acadèmic. Són veus que quan arriben al mar mediàtic acostumen a diluir-se en les exigències que sovint tenen els mitjans de comunicació per explicar els fets d'una manera breu i esquemàtica. Veus que també estan silenciades per les instrumentalitzacions de poder i les estratègies polítiques o identitàries dels sectors interessats en mantenir aquest imaginari de moderats contra radicals.

Un nen resa a l'interior d'una mesquita. GETTY

Com explica l'antropòleg Jean-Loup Amselle, especialitzat en l'Àfrica de l'oest, "hi ha una fluïdesa i una flexibilitat de les categories que serveixen per designar els diferents tipus d'islams practicats en funció de la varietat de situacions històriques, socials i polítiques en què es troben". "Els actors religiosos esborren les pistes, depassen les fronteres i barregen sense complexitat entitats teòricament paradoxals. Les categories de sufi, salafista, fonamentalista, wahhabita, reformista, musulmà radicalitzat o moltes d'altres tenen la utilitat que el shi vulguem donar i només funcionen com a marcadors en el marc de conjuncions amb repercussions bàsicament d'ordre polític".

Fabienne Samson, antropòloga especialitzada en islams del Senegal, també insisteix en la mateixa línia: "Ens trobem davant d'una terminologia que no es correspon més a la realitat. Per seguir l'evolució de les mutacions religioses, avui alguns investigadors parlen de neoconferisme, neosufisme, islam liberal, islam cultural... El postislamisme, la postislamització o també el neofonamentalisme són altres fórmules noves que intenten mostrar el dinamisme islàmic a través del món. Però aquesta plasticitat –conclou Samson– no encaixa gaire

Diferències
L'islam es resisteix a ser classificat com a bloc homogeni

Reticències
Són moltes les veus que miren amb precaució l'emfàsis a l'islam moderat

amb la complexitat de les recomposicions de l'islam contemporani".

Risc d'exclusió

Plasticitat evident, inseparable del mateix fet de viure. En habiten, a la vegada, diverses categories i, alhora, anem habitant categories que encaixin amb el model que ens proposem per viure. L'islam, en singular, ja amaga tot aquest ventall de pluralitats, de formes que es pleguen i es despleguen dins de cadascú i també dins de la comunitat. Agafar-ne una, la que sigui, i fer-ne un ídol seria, possiblement, el que anul·laria l'islam. Per això, com sovint passa avui dia, són també moltes les veus que miren amb precaució l'emfàsi que es dona a un islam anomenat moderat i representat principalment per la branca més espiritual: el sufisme. És cert que el mateix terme és ja plural, i quan diem sufisme podem dir moltes coses, si bé hi ha el nexa comú de l'educació espiritual, l'ascesi i l'emfasi en el camí interior. El risc és pensar que el musulmà que no es defineix com a sufi queda automàticament fora d'aquesta voluntat de purificació interior. Com si l'islam, per ell mateix, estigués mancat d'aquesta dimensió espiritual i calgués un afegit suplementari. La formació de la pròpia etiqueta va necessitar tres segles

perquè es formulés en la història islàmica, sense que això significués que durant aquell temps no hi haguessin hagut ascetes, místics i persones implicades en el treball interior. El fil·lòsof francès Abdenour Bidar, que va integrar durant diversos anys una confraria sufi, és molt crític amb certa tendència al sectarisme i a l'exclusivisme: "El sufisme és beneficiós d'una imatge d'espiritualitat pacífica i oberta que genera força il·lusions. És temps de trencar aquest mite d'un sufisme que seria un *altre islam*. Anem amb compte amb els miratges!"

Així mateix, el professor Mahmood Mamdani, autor del llibre *Good muslim, bad muslim*, alerta que seguir el joc d'aquesta divisió fictícia entre dos islams converteix automàticament una gran part dels musulmans en potencials terroristes pel fet de no pertànyer a la categoria dels *bons*. I afegeix: "Quan llegim l'islam als diaris, sovint sento que estic llegint pobles museïtzats. La seva cultura sembla no tenir història, ni política, ni debats. Sembla que s'hagin petrificat en un costum sense vida. Encara més, aquestes persones semblen incapaces de transformar-se a elles mateixes i que la seva única salvació passi, com sempre, per ser salvats des de l'exterior".